

Halt biedt jaarlijks aan zo'n 300.000 jongeren een voorlichting op school. Waarop zijn die voorlichtingen gebaseerd? Hoe worden ze gewaardeerd door leerlingen en docenten en wat leren de wetenschappelijke inzichten ons?

Wat mogen we (niet) verwachten van een Halt voorlichting?

Het doel van de Halt voorlichtingen is gericht op het vergroten van kennis en bewustwording met betrekking tot

- risico's,
- gevolgen en
- handelingsperspectieven

van verschillende vormen van grensoverschrijdend gedrag.

Met de Halt voorlichtingen wordt *geen* gedragsverandering of recidivevermindering beoogd. Het is niet reëel om gedragsverandering te verwachten na een voorlichting van gemiddeld een uur. We veronderstellen dat het vergroten van kennis en bewustwording bijdraagt aan het versterken van de sociale weerbaarheid van jongeren.¹ Een voorlichting kan daarbij worden gezien als (een katalysator voor) een eerste verdieping en het openbreken van gesprek over een sociaal maatschappelijk relevant thema dat de leefwereld van jongeren raakt. We adviseren om een voorlichting altijd onderdeel te laten zijn van een bredere of integrale aanpak.

In hoeverre zijn de Halt voorlichtingen gebaseerd op wetenschappelijke inzichten?

De voorlichtingen zijn inhoudelijk gestoeld op wetenschappelijke, praktijkgerichte onderzoeken. Op basis van wetenschappelijk onderzoek weten we bijvoorbeeld dat voorlichting over specifiek middelengebruik ook averechts kan uitwerken bij bepaalde leeftijdsgroepen en dat angstaanjagende of afschrikwekkende boodschappen niet werken in voorlichtingen, tenzij het belichten van dergelijke boodschappen gepaard gaat met reële handelingsalternatieven bij een daarvoor ontvankelijke groep. Met andere woorden, mogelijke gevolgen van grensoverschrijdend (delict)gedrag bespreken we zeker tijdens voorlichtingen, maar we doen dat altijd in combinatie met handelingsperspectieven die passen bij het niveau van leerlingen. Dit betekent dat we altijd aansluiting zoeken bij de belevingswereld en ontwikkelingsfase van jongeren. Halt maakt een bewuste keuze in de opbouw van de voorlichtingen: we betrekken bijvoorbeeld het Halt jongerenpanel bij de ontwikkeling van voorlichtingen en laten jongeren tijdens voorlichtingen ook zelf nadenken over mogelijke dilemma's en oplossingen.

Welke lesdoelen streeft Halt na met haar voorlichtingen?

De wetenschappelijke inzichten zijn de basis voor de Halt lesdoelen. Deze zijn meerdere niveaus te onderscheiden:

1. kennis (over wat iets is en kennis over mogelijke gevolgen van grensoverschrijdend of strafbaar gedrag)

¹ Benieuwd naar de toegevoegde waarde van Halt? Lees onze [verandertheorie](#), beluister onze [podcasts](#) of bekijk deze [video](#)

2. bewustwording van het eigen denken en gedrag en
3. kennis over handelingsalternatieven

Halt ambieert expliciet geen gedragsverandering met de lesdoelen dus ook zeker niet in de zin van recidivevermindering. Het doel is wel dat jongeren na een voorlichting gesterkt zijn op deze lesdoelen. Of jongeren vervolgens ook (de intentie hebben om) de opgedane kennis in de praktijk brengen? Dat weten we niet. We werken wel aan een verdere verkenning van de inbedding van doorlopende leerlijnen op scholen om impact van de voorlichtingen te vergroten.

Hoe worden de Halt voorlichtingen gewaardeerd?

Halt evalueert direct na de voorlichting bij de leerlingen en docenten. Deze vragen toetsen elk lesdoelniveau en worden aan zowel docenten als leerlingen gesteld. Uit onderzoek dat in 2023 is uitgevoerd, blijkt onder meer:

- In 2023 zijn er 14.561 voorlichtingen gegeven aan bijna 300.000 leerlingen in het PO, SBO, VO, VSO en MBO. Daarvan hebben zo'n 60.000 leerlingen en ruim 5000 docenten een waardering gegeven over (onder meer) het behalen van de lesdoelen
- Het merendeel van zowel leerlingen als docenten blijkt alle vier lesdoelniveaus positief te waarderen ('behoorlijk/ zeker wel')
- Docenten waarderen de voorlichtingen met gemiddeld een 8,1
- Leerlingen waarderen de vier meest aangevraagde voorlichtingen gemiddeld met een 8,7
- Uit interviews blijkt dat docenten onder meer de didactische vaardigheden van Halt medewerkers waarderen en dat leerlingen het waarderen dat thematiek inhoudelijk bespreekbaar wordt gemaakt in de klas

Ook goed om te weten: uit interviews met leerlingen (direct na de voorlichting) en docenten (ongeveer twee weken na de voorlichting) zijn tot nu toe geen eenduidig averechtse uitwerkingen van de voorlichtingen gebleken.

Er is momenteel nog relatief weinig zicht op de daadwerkelijke effecten van Halt voorlichtingen op langere termijn. Dit vraagt om periodieke kwalitatieve monitoring en langer lopend impact onderzoek.

Hoe verhouden de Halt voorlichtingen zich tot de nul- of averechtse effecten die uit onderzoek naar voren komen?

Wetenschappelijke resultaten over nul of averechtse effecten neemt Halt ter harte, met dien verstande dat ze niet zonder wetenschappelijke onderbouwing gegeneraliseerd mogen worden ten aanzien van andere thematieken waar de voorlichting over wordt gegeven. Het is goed te weten dat nul- of averechtse effecten van voorlichtingen zich voornamelijk op *middelengebruik* hebben gericht en op publicaties die zich baseren op de zogeheten 'onwerkzaamheid van communicatieve middelen'. Los van de vraag of een voorlichting überhaupt te classificeren is (als louter) een 'communicatief middel', is dus soms een weloverwogen, bewuste keuze gemaakt in publicaties om de 'onwerkzaamheid' in plaats van (wel) werkzaamheid uit te lichten.

Er zijn ook publicaties die wel positieve effecten aandragen. Zo zijn er bijvoorbeeld studies die tot (onder meer) een reductie van middelengebruik onder jongeren concluderen door onder meer de inzet van voorlichtingsprogramma's op scholen (Mercken, Moore, Crone, De Vries, De Bourdeaudhuij, Lien, Fagiano, Vitória & Van Lenthe, 2012; Isensee, Hansen, Maruska, 2014;). Ook bleek uit Nederlands

onderzoek bijvoorbeeld ook dat de acceptatie ten aanzien van LHBTQ was toegenomen door een voorlichtingsprogramma (Bucx, Jalvingh, & Van der Sman- de Beer, 2015) en werd door leerlingen veiliger gedrag gerapporteerd na het volgen van een vuurwerkvoorlichting. Ook bleek door voorlichting een gewenste verbetering in kennis, attitude en gedragsintenties ten aanzien van middelengebruik in het verkeer op te treden (Pol, Boot, Siemann & Zonneveld, 2020).

Bij elk (effect)onderzoek valt tegelijkertijd wel iets kritisch op te merken. Effecten hangen veelal samen met tal van variabelen. Denk aan de wijze van uitvoering (programma integriteit) en kenmerken van de doelgroep (leeftijd, geslacht, opleidingsniveau en risicogevoeligheid van leerlingen; Valente, et al., 2022). Onderzoek naar voorlichting over cyberweerbaarheid laat bijvoorbeeld zien dat het zelfbeschermend gedrag van jongeren van 12 tot 15 jaar vooral wordt ingegeven door onder meer persoonlijke kenmerken zoals opleidingsniveau, leeftijd en geslacht. Maar ook effectiviteitsverwachtingen, ervaringen met slachtofferschap en de perceptie van de eigen verantwoordelijkheid om jezelf te beschermen (ter Huurne, Houten, Spithoven, Notté & Leukfeldt, 2020).

Kortom: dergelijke resultaten wijzen uit dat we informatie hebben over mogelijke effecten ten aanzien van voorlichtingen in bepaalde specifieke contexten, maar dat het tegelijkertijd lastig is om op basis daarvan algemene uitspraken over effecten te doen.

Hoe weet ik of een voorlichting van Halt nuttig kan zijn?

Het is goed om van te voren scherp te zijn op wat wordt beoogd met een Halt-voorlichting. De volgende vragen nodigen uit om onder meer de daadwerkelijk (onderliggende) behoefte en verwachtingen scherp(er) te krijgen.

1. Wat is het **probleem** precies?
2. Wat is de **verwachting** ten aanzien van de inzet van een voorlichting? (welke impact wordt beoogd in de gegeven lokale context?)
3. Wat weten we van de **doelgroep** waarvoor de voorlichting bedoeld is en hoe precies kunnen we die omschrijven (denk aan leeftijd, geslacht, opleidingsniveau enzovoort)?
4. Komt het **risicogedrag** voor bij de beoogde doelgroep zelf of in de directe sociale omgeving daarvan (vermijd de niet-doelgroep en de boodschap dat 'iedereen dit doet')?
5. Wat weten we van **oorzaken, contexten en mechanismen** ten aanzien van deze doelgroep?
6. Wat maakt dat een **voorlichting** bij de beoogde doelgroep zou werken (expliciteer assumpties)?
7. In hoeverre is **kennis over de risico's, gevolgen en handelingsalternatieven** voldoende bespreekbaar in een voorlichting ten aanzien van het risicogedrag? Wat maakt dat deze **passend, concreet en haalbaar** zijn voor de doelgroep?
8. Wat weten we van de **mogelijke (in)effectiviteit** van voorlichtingen ten aanzien van het geduide probleem of de doelgroep? En wat kunnen we zeggen over de houdbaarheid van centrale assumpties die eraan ten grondslag liggen?
9. **Welke actie** is mogelijk te ondernemen ter reductie van de potentieel ongewenste effecten?

NB: Deze vragen zijn mede gebaseerd op werk van Spronk, Voorham & Goossens (2020) en Kruisbergen & de Jonge (2023)